

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1890, kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om utseende af suppleanter för Andra Kammarens ledamöter och för elektorer vid val af dessa riksdagsmän.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 120, har herr *P. Svensson* i Brämhult föreslagit,

att Riksdagen ville besluta sådana ändringar i och tillägg till nu gällande riksdagsordning, att suppleanter måtte utses så väl för Andra Kammarens ledamöter, som äfven för elektorer vid val af riksdagsmän i Andra Kammaren.

Motionären, som öfverlemnadt åt konstitutionsutskottet att föreslå de grundlagsändringar, som i anledning af det sålunda framställda förslaget kunna befinnas nödiga, har till stöd för detsamma anfört följande: »Bland de brister, som ännu förefinnas i vår riksdagsordning, är efter mitt förmenande äfven den, att riksdagsordningen saknar bestämmelse om, att suppleanter skola väljas för Riksdagens ledamöter. Riksdagsordningen innehåller bestämmelser om, att Riksdagens kamrar ega utse suppleanter att, vid inträffadt förfall för utskottsledamöter, i deras ställe inträda, äfvensom att suppleanter skola utses för fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret samt för statsrevisorerna.

I kongl. förordningen om landsting är föreskrifvet, att suppleanter skola utses, icke allenast för de valde landstingsmännen, utan jemväl för valmännen, och i kongl. förordningen om allmänt kyrkomöte stadgas, att för hvarje ombud utses en suppleant att, i händelse af förfall för ombudet, i dess ställe i mötet deltaga.

Äfven kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet, jemte flera författningar, påbjuda val af suppleanter.

Erkänner man behovet och lämpligheten af att suppleanter för dessa befattningar utses, så kan med skäl frågas: hvarför väljas icke suppleanter för Riksdagens ledamöter? Denna fråga är efter mitt förmenande så mycket mera befogad, som väl ingen lär kunna förneka, att riksdagsmannabefattningen är det viktigaste och mest ansvarsfulla uppdrag, som genom val kan komma någon medborgare till del, hvarför ock hvarje tänkande man är och bör vara angelägen om, att, så vidt möjligt är, representationen alltid bör vara fulltalig. De olägenheter, som af den antyddade bristen hafva förekommit och framdeles kunna förekomma, äro, att när under den tid riksdagen är samlad, någon ledamot antingen genom inträffadt dödsfall, eller af annan anledning afgår från sin befattning, så måste nytt val anställas, hvilket ju alltid är förenadt med lång tidsutdrägt, mycket besvär och kostnader, och under tiden måste den valkrets, hvars ledamot afgått, vara utan representant i riksdagen. Äfven vid inträffadt sjukdomsfall kan ju hända, att en eller flera valkretsar en lång tid, ja till och med under en hel riksdag, måste sakna representant, hvarpå man har exempel från 1885 års riksdag, då representanten för en af Norrlands valkretsar, på grund af sjukdom, ej en enda gång var i riksdagen närvarande.

I de valkretsar, der riksdagsmannavalen förrättas medelst elektorer, händer icke sällan, att en eller flera elektorer på grund af förfall uteblifva från valet, hvarigenom detta kan få en helt annan utgång, än om alla för valet utsedde elektorer voro närvarande och aflemnade sina valsedlar.

För att förekomma sådana olägenheter bör riksdagsordningen, i likhet med förordningen om landsting, innehålla bestämmelse om, att för hvarje elektor äfven utses en suppleant.

Som emellertid § 12 i riksdagsordningen medgifver riksdagsman i Första Kammaren rätt, att vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, afsäga sig befattningen, torde ej vara lämpligt att föreskrifva val af suppleanter för denna kammars ledamöter.

Det torde ej heller vara af behovet påkalladt, enär de korporationer, som välja riksdagsmän i Första Kammaren — landsting och stadsfullmäktige — alltid äro färdigbildade, och således endast behöfva kallas, hvadan någon lång tid för dessa vals förrättande icke bör ifrågakomma. Med valen till Andra Kammaren är förhållandet annorlunda, ty antingen valen förrättas medelst elektorer eller omedelbart, så fordras ju en lång tid, innan valen hinna blifva avslutade.

Af det anförda torde vara tydligt, att i riksdagsordningen förefinnes en brist, som bör afhjelpas, hvilket mycket väl kan ske genom att i riks-

dagsordningen införa bestämmelser om att för så väl ledamöter af Andra Kammaren som äfven för elektorerna vid riksdagsmannaval till Andra Kammaren utses suppleanter.

Hvad angår suppleanternas skyldighet att inträda i riksdagen, så har jag föreställt mig, att det borde ske icke allenast vid hvarje fall, då ledamot af kammaren af någon anledning under pågående riksdag afgått från sin befattning, utan jemväl då ledamot, genom inträffadt långvarigt eller obotligt sjukdomsfall, vore oförmögen att sjelf sköta sin befattning.»

Genom att, såsom motionären föreslår, vidtaga den grundlagsändring, att i sammanhang med val af riksdagsmän till Andra Kammaren äfven skulle utses suppleanter, hvilka egde inträda i riksdagen, om riksdagsman afgått från sin befattning förr än den tid tilländalupit, för hvilken han blifvit vald, skulle visserligen dels det besvär och de kostnader undvikas, som anställande af nytt riksdagsmannaval i dylika fall förorsaka; dels ock den fördel vinnas, att, i händelse riksdagsman afginge, medan Riksdagen vore samlad, den valkrets, för hvilken han blifvit vald ej så länge behöfde sakna representant, som om nytt val då måste anställas. Utskottet anser likväl dessa fördelar mer än uppvägas deraf, att genom ett antagande af motionärens förslag i förevarande afseende valkretsarna skulle beröfvas sin nuvarande rätt att vid inträffande ledighet välja den, hvilken anses bäst kunna representera de åsigter, som då inom valkretsen äro rådande, i det att en under andra förhållanden vald suppleant utan vidare egde inträda i den afgångnes ställe.

Enligt motionärens förslag borde emellertid den utsedde suppleanten vara skyldig att inträda i riksdagen, ej allenast då ledamot af kammaren af någon anledning afgått från sin befattning, utan jemväl då ledamot genom långvarigt eller obotligt sjukdomsfall vore oförmögen att sjelf utöfva densamma. Ej heller för dylika fall anser utskottet, att den föreslagna grundlagsändringen bör vidtagas, då å ena sidan det säkerligen endast sällan på denna grund skulle blifva anledning för suppleant att i riksdagen inträda, men å andra sidan det skulle vara förenadt med stora svårigheter att afgöra, när riksdagsmans förfall vore af den beskaffenhet, att suppleant borde vara berättigad och förpligtad att i hans ställe utöfva riksdagsmannabefattningen.

Beträffande deremot motionärens förslag, i hvad det afser utseende af suppleanter till de elektorerna, som skola välja riksdagsmän till Andra Kammaren, synes detta utskottet vara synnerligen beaktansvärdt. Genom

att utsedde elektorer af sjukdom eller andra förfall hindras att bevista riksdagsmannavalet, utestängas ofta kommuner oförvålladt från att behörigen inverka på valets utgång, och då denna, såsom motionären påpekar, lätteligen kan blifva en helt annan, om en eller flere elektorer ej kunnat i valet deltaga, än om de samtliga fått afgifva sina röster, kunna valkretsar derigenom komma att representeras på ett sätt, som ej öfverensstämmer med de åsikter, som råda inom desamma. Genom att i samband med valet af elektorer äfven utse suppleanter för dessa skulle detta i väsentlig mån undvikas, och då en grundlagsändring i denna riktning ej synes medföra några nya olägenheter, anser utskottet sig böra tillstyrka densamma.

De förändringar af grundlagen, som ett godkännande af motionärens förslag i denna del skulle medföra, äro ej betydande. Bestämmelsen om utseende af ifrågavarande suppleanter synes böra upptagas uti § 16 riksdagsordningen i sammanhang med hvad der stadgas om elektorsval, och utskottet anser, att det lämpligast kan ske genom att efter det andra stycket i ifrågavarande § infoga ett nytt stycke, innehållande föreskrift om, att suppleanter skola väljas, äfvensom om ordningen för deras inträde. I samband härmed har utskottet äfven föreslagit ett stadgande, hvarigenom den elektor, som blifvit förhindrad att inställa sig vid riksdagsmannavalet, ålägges att ofördröjligen derom underrätta den närmast i ordningen varande suppleanten. Utan ett dylikt åläggande vore, enligt utskottets åsigt, att befara, att den föreslagna ändringen i många fall ej skulle kunna medföra den åsyftade verkan, då den utsedde suppleanten annars lätteligen kunde komma att stanna i okunnighet om, att han på grund af elektors förfall borde deltaga i valet. I öfrigt har utskottet ej ansett några andra tillägg till eller förändringar i grundlagen behöfliga, än att dels i § 17 i riksdagsordningen bestämmas, att äfven vid suppleantval hvarje röstande eger en röst, dels i § 18 riksdagsordningen stadgas om utfärdande af utdrag af valprotokollet som fullmakt för den utsedde suppleanten, i likhet med hvad som nu gäller för elektorer.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa:

1:o) att herr Svenssons förslag om utseende af suppleanter för Andra Kammarens ledamöter ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

2:o) att Riksdagen måtte till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till förändrad lydelse af

Riksdagsordningen.

§ 16.

Nuvarande lydelse:

Valen förrättas — — — —
 — — — — — — — — tusen.
 I de valkretsar — — — —
 — — — — — — — — eger.

Kommuner — — — — —
 — — — — — — — — eger.
 I stad — — — — — — — —
 — — — — — — — — ordförande.

Föreslagen lydelse:

Valen förrättas, — — — —
 — — — — — — — — tusen.
 I de valkretsar — — — —
 — — — — — — — — eger.

Sedan elektorerna blifvit utsedda, företages val till ett lika antal suppleanter. Det röstetal, suppleanterna vid valet erhållit, bestämmer ordningen för deras inträde.

Inträffar för elektor sådant hinder, att han ej kan vid val till riksdagsman sig inställa, åligger det honom att derom ofördröjligen underätta den efter röstetal närmast i ordning varande suppleant.

Kommuner — — — — —
 — — — — — — — — eger.
 I stad — — — — — — — —
 — — — — — — — — ordförande.

§ 17.

Vid såväl elektors- som riksdagsmannaval tillkommer hvarje röstande en röst. Den, som dervid erhållit de flestas röster, vare lagligen vald, och skilje lotten emellan dem, som erhållit lika röstetal.

Vid dessa val — — — — —
 — — — — — — — — tillkommer.

Vid val af elektorerna och deras suppleanter så ock vid riksdagsmannaval tillkommer hvarje röstande en röst. Den, som dervid erhållit de flestas röster, vare lagligen vald, och skilje lotten emellan dem, som erhållit lika röstetal.

Vid dessa val — — — — —
 — — — — — — — — tillkommer.

§ 18.

Konungens befallningshafvande
 — — — — — kringssända.
 För kallelse — — — — —
 — — — — — stadgadt är.

Der elektorsval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmagt meddela till rättigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

Konungens befallningshafvande
 — — — — — kringssända.
 För kallelse — — — — —
 — — — — — stadgadt är.

Der elektorsval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som blifvit till elektorer eller suppleanter utsedde, såsom fullmagt meddela till rättigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

Stockholm den 30 april 1890.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservation

af herrar *Bergius* och *Alin*.

Herrar *Gilljam* och *Månsson* hafva begärt få antecknad, att de i följd af annat dem af Riksdagen lemnat uppdrag icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet; hvarjemte herr *Widström* begärt få antecknad, att han på grund af beviljad ledighet från riksdagsgöromålen icke öfvervarit ärendets slutliga behandling.